

Ülevaade põhiseaduslikkuse järelevalve kohtupraktikast 2020. aastal

Riigikohus vaatas põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses 2020. aastal läbi **12** kohtuasja, neist kolm üldkogus (RKÜK) ja üheksa põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumis (RKPJK). Õigustloovate aktide sätete põhiseadusvastasus tuvastati kokku kolmes kohtuasjas: põhiseadusvastaseks ja kehtetuks tunnistati kahe seaduse ning ühe määruse sätted. Rahuldamata jäeti neli taotlust, läbi vaatamata jäeti kaks taotlust ja läbivaatamatult tagastati kolm individuaalkaebust.

2019. a oktoobris esitas RKPJK Euroopa Kohtule eelotsuse taotluse, mis puudutas kohtuasjas nr 5-19-29 tekkinud küsimust Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi tõlgendamisest kuulmislangusega isiku tööle võtmisel.¹ Selles kohtuasjas on Riigikohus menetluse peatanud.

1. Läbivaadatud kohtuasjade sisu ja resolutsioon

Jrk nr	Kohtuasja number ja kuupäev	Kohtuasja sisu	Resolutsioon
1.	5-19-44/9 RKPJK 04.02.2020	Kaitseministri 6. veebruari 2013. a määruse nr 8 „Tegevvälase ressursimahuka koolituse kulu arvestamine ja hüvitamine ning määramata tähtajaga tegevteenistuses olemise kohustuse määramise kord“ § 5 lõigete 2 ja 3 põhiseaduslikkuse kontroll	Jätta taotlus rahuldamata.
2.	5-18-5/33 RKÜK 09.04.2020	Välismaalaste seaduse ja siseministri 18. detsembri 2015. a määruse nr 83 „Tähtajalise elamisloa ja selle pikendamise ning pikaajalise elaniku elamisloa ja selle taastamise taotlemise kord ning elamisloa taotlemise vormid“ põhiseaduspärasuse kontroll (küsimus kohtuasjas nr 5-18-5 menetluskulude hüvitamisest)	Jätta taotlus läbi vaatamata.
3.	5-19-45/9 RKPJK 17.04.2020	Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 lõike 1 punkti 6 põhiseaduspärasuse kontroll	1. Tunnistada kehtetuks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 lõike 1 punkti 6 lauseosa „või töötamisega sama valla või linna ametiasutuses töölepingu alusel“.

¹ Vt lähemalt RKPJKm 24.10.2019, [5-19-29/18](#).

			2. Lükata otsuse jõustumine edasi kuue kuu võrra.
4.	5-20-1/15 RKPJK 05.05.2020	Sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lõike 1 põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles see ei võimalda toimetulekutoetuse määramisel arvata sissetulekust maha retseptiravimitele tehtavaid kulutusi	Jätta taotlus rahuldamata.
5.	5-20-4/2 RKPJK 12.05.2020	Individuaalkaebus justiitsministri 30. novembri 2000. a määruse nr 72 „Vangla sisekorraeskiri“ § 51 lõigete 2–4 ja § 511 põhiseadusvastasuse tuvastamiseks	Tagastada kaebus läbivaatamatult.
6.	5-20-2/11 RKPJK 26.05.2020	Maakatastriseaduse § 18 ² lõike 4 ja õigustloova akti andmata jätmise põhiseaduspärasuse kontroll	Jätta taotlus rahuldamata.
7.	5-20-5/10 RKPJK 07.09.2020	Karistusseadustiku § 422 lõike 2 punkti 1 sanktsiooni põhiseaduspärasuse kontroll	Jätta taotlus läbi vaatamata.
8.	3-18-1672/26 RKÜK 19.10.2020	Kaebus Sotsiaalkindlustusameti otsuse tühistamiseks (peretoetuse määramine)	1. Tunnistada põhiseadusvastaseks ja kehtetuks perehüvitiste seaduse § 6 lõike 1 teine lause osas, milles see säte ei võimalda Sotsiaalkindlustusametil ilma seni toetust saava vanema nõusolekuta määrata, et lahus elavad vanemad saavad ühise lapse eest lapsetoetust ja lasterikka pere toetust kordamööda, kui see laps kasvab kordamööda ligikaudu võrdse aja kestel mõlema vanema peres. 2. Rahuldada kassatsioonkaebus. Tühistada Tallinna Ringkonnakohtu 3. aprilli 2019. a ja Tallinna Halduskohtu 21. detsembri 2018. a otsused. Rahuldada kaebus ja teha uus otsus. Tühistada Sotsiaalkindlustusameti 25. juuli 2018. a otsus nr 7.PT-3/16415-11.
9.	5-20-3/43 RKÜK 20.10.2020	Vabariigi Presidendi taotlus tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks Riigikogus 11. märtsil 2020. a vastu võetud „Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste	Jätta taotlus rahuldamata.

		muutmise seadus (kohustusliku kogumispensioni reform) ⁴	
10.	5-20-8/2 RKPJK 14.12.2020	Individuaalkaebus tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 689 lõike 6 põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks tunnistamiseks	Tagastada kaebus läbivaatamatult.
11.	5-20-9/2 RKPJK 22.12.2020	Individuaalkaebus tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 679 lõike 1 ja § 703 lõike 1 ning kohtute seaduse § 26 lõike 2 osaliselt põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks tunnistamiseks	Tagastada kaebus läbivaatamatult.
12.	5-20-6/11 RKPJK 22.12.2020	Kultuuriministri 30. aprilli 2020. a määruse nr 9 § 4 lõike 2 punkti 6 põhiseaduspärasuse kontroll	Tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks kultuuriministri 30. aprilli 2020. a määruse nr 9 § 4 lõike 2 punkti 6 osa „hiljemalt 1. mail 2020. a“.

2. Läbivaadatud kohtuasjade statistika²

		Kokku	% läbivaadatud asjadest	Seadus	Ministri määrus	Õigustloova akti andmata jätmise
2020. a läbivaadatud PSJV asjad		12	100%	9	3	1
Asja algataja	Vabariigi President	1	8%	1		
	Õiguskantsler	1	8%	1		
	Kohus	6	50%	4	2	
	Kohaliku omavalitsuse volikogu	1	8%	1		1
	Muu isik	3	25%	2	1	
Lahendi tulemus	Taotluse või kaebuse rahuldamine või põhiseadusvastasuse tunnistamine	3	25%	2	1	
	Taotluse rahuldamata jätmise	4	33%	3	1	1
	Taotluse läbi vaatamata jätmise või kaebuse tagastamine läbivaatamatult	5	42%	4	1	

² Tabelis kajastuvad kohtute algatatud asjade all ka kaks RKÜK läbivaadatud kohtuasja: kohtuasi nr [3-18-1672/38](#) ja kohtuasi nr [5-18-5/33](#).